

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Цанко Ангелов Цанков, доктор

член на научното жури съгласно заповед на Ректора на НСА „Васил Левски“ № ЗП-1277/04.12.2025 г. по конкурс за заемане на академичната длъжност „ПРОФЕСОР” в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.6. Спорт, специалност „Спорт“ (Баскетбол) за нуждите на катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал”

Информация за конкурса

Конкурсът е обявен в Държавен вестник бр. 96 от 11.11.2025 г., стр. 232.

В обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „Професор“ участва само един кандидат - доцент Мариана Алексиева Борукова, дн - преподавател в катедра „Баскетбол, Волейбол, Хандбал“.

Биографични данни, преподавателска и обществена дейност на кандидата в конкурса

Единствен кандидат в обявения конкурс е доцент Мариана Алексиева Борукова, дн - преподавател в катедра „Баскетбол, Волейбол, Хандбал“ в НСА „Васил Левски“. Представената за участие в конкурса документация отговаря на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за заемане на академични длъжности в НСА „Васил Левски“ и е много добре окомплектована.

Доцент Мариана Борукова има богата спортна кариера. Тя е била професионална състезателка по баскетбол в няколко клуба в България и в чужбина, с които е завоювала призиви класирания. През тези години е участвала в националните отбори за подрастващи и жени. Завършва НСА „Васил Левски“ със специалност – треньор по баскетбол през 2006 г., и през следващата година придобива и магистърска степен по „Спортен мениджмънт“. В периода от 2008 г. до 2014 г. е редовен докторант към катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“, била е и хоноруван преподавател по статистика към

катедра „Теория на спорта“. От 03.07.2014 г. е главен асистент по баскетбол в катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“, от 2019 г. е доцент. През 2022 г. и е присъдена научната степен „доктор на науките“, след защита на дисертационен труд на тема „Комплексна система за контрол на физическото развитие и специфичната работоспособност на подрастващи баскетболисти“. Води практически и теоретични занимания със студенти от редовно и задочно обучение във факултетите: „Спорт“ и „Педагогика“, и е водещ преподавател на студенти от специалност баскетбол. Преподава и в четири магистърски програми: „Спорт за високи постижения“; „Физическо възпитание и спорт“; „Спорт, фитнес, здраве и АФАС, участва в създаването на модул „Адаптиран баскетбол Баскетбол на колички, Обединен баскетбол“ към магистърска програма „Адаптирана физическа активност и спорт“, участва в създаването на модул „Скаутинг“ към магистърска програма „Педагогика на обучението по физическо възпитание. Спортна педагогика“ към Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“. Ръководител на тренировъски курс специалност „Баскетбол“, който се провежда към Центъра за следдипломна квалификация при НСА „Васил Левски“. Научен ръководител на двама докторанти с успешно защитени дисертации в ОНС „Доктор“, една към НСА „Васил Левски“ и една към Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“. Към момента е ръководител на двама докторанти в редовна форма на обучение. Един към НСА „Васил Левски“ и един към Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“. Под ръководството на кандидата са реализирани пет дипломни работи в ОКС „Бакалавър“ и една в ОКС „Магистър“. Всички научни разработки са свързани тематично с научните интереси на кандидата в областта на развитие на физическите качества и спецификата на управление и контрол при работата с подрастващи баскетболисти. Владее писмено и говоримо френски, английски, словашки езици.

Впечатляваща е дейността ѝ като обществен спортен деятел с активна публикационна активност, тя е : Председател на Българска асоциация спорт за учаци - БАСУ, член на борда на директорите на Европейската федерация за училищен спорт - ESSF и на Международната федерация за училищен спорт (ISF), координира участието на българските отбори в световни и европейски първенства, отговорен редактор на научно списание „Годишник на НСА „Васил Левски“, член на редакционната колегия на международното списание на НСА „Васил Левски“ - „Journal of Applied Sports Sciences“, член на тренировъска комисия към Българска Федерация Баскетбол.

Обобщени количествени наукометрични показатели

Представените от доц. Борукова резултати напълно покриват и надвишават минималните национални изисквания и тези на НСА „Васил Левски” по реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности”. 7. Здравеопазване и спорт, Професионално направление 7.6. Спорт. Общ брой точки по всички показатели - 1581. Регистрираните точки са разпределени по следният начин: група А – 50 (50) Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, група Б - 100 Дисертационен труд за присъждане на научна степен, доктор на науките”, група В - 100 (100) монографичен труд, група Г- 641 (200) статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, група Д - цитирания 220 (100), група Е - участия в национални или образователни проекти и завоювани отличия от национални спортни състезания - 470 (180);

Характеристика на представените научни трудове и публикации.

Научната продукция, с която Мариана Борукова участва в конкурса за „професор“ са 22 научни публикации.

- Монографичен труд – 1 брой

Монографията представлява изследване на теоретико-методическите и приложно-експериментални аспекти на обединения (унифициран) баскетбол, ключов елемент от движението на Спешъл Олимпикс. Анализирани са ролята на спорта като инструмент за социално приобщаване, подобряване на физическата дееспособност и изграждане на устойчиви връзки между атлети (лица със специални образователни потребности) и партньори (лица в норма). Централно място в работата заема мониторингът на сърдечната честота като маркер за функционалното състояние. Изследвани са параметрите HRrest, HRaverage и HRmax, както и %HRaverage и %HRmax на атлети в тренировъчни и състезателни условия. Установено е, че състезателната интензивност в обединения баскетбол е изключително висока и е близка до стандартната баскетболната игра, което изисква прецизно индивидуално планиране. Ключов елемент се явява принципът за „смыслено участие“ POM1 (Principle of Meaningful Involvement), който влияе пряко върху кардио-респираторното натоварване, като по-активното включване на атлетите в играта води до по-стойности на HRmax.

- Автореферат и научно-издание на дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“

Извършен е анализ на съществуващите системи за контрол и оценка на физическото развитие и специфичната работоспособност при млади баскетболисти. Създадена е тестова батерия и научно верифицирана система за управление на тренировъчния процес и установяване на моментното състояние на изследвания контингент от баскетболисти. Системата бе приложена от БФБаскетбол в една спортно-състезателна година, но както и авторката констатира, все още няма необходимите нормативни документи, с които тя да бъде задължително прилагана.

- Е-учебник „Спортните игри като средство за спорт, фитнес и здраве“
- Учебно помагало „Минибаскетбол - 55 забавни игри ”

Учебното помагало включва изследване на ролята на минибаскетбола за ранното физическо и личностно развитие на децата във възрастта 6-12 години и посочва специфичните методически подходи. Предложени са 55 на брой специализирани игри, които обхващат основните технически елементи на баскетболната игра. Водещо в методологичния подход е да превърне обучението в достъпно и доставящо удоволствие на занимаващите се, чрез постоянно въвеждане на нови двигателни активности.

- Статии и доклади , публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 17 броя. От представените публикации 14 са публикувани на английски език в Швейцария, Република Хърватска, Черна гора и България. Дванадесет са публикувани в индексирано в Web of Science списание и две в индексирани в Scopus. Две от публикациите са в списания индексирани и в двете платформи. Самостоятелните статии са 7, а 10 са в съавторство, от които 8 като първи автор, и две като втори автор. В публикациите в съавторство кандидатът има основна роля в координацията, провеждането, обработката на данните, както и в описателната част. Доказателство за това е и тематиката на публикациите.

Основните направления в изследователската дейност на кандидата и в предложените за рецензиране научни разработки, могат да бъдат обединени в следните различни научни направления: управление и контрол на спортната подготвеност в баскетбола; изследване на физическата активност и дееспособност и тяхната роля за оптимизиране на здравословния им статус, с цел подобряване качеството им на живот и бъдеща спортна реализация; изследване и анализ на генезиса и еволюцията на женския баскетбол в

световен мащаб; изследване на интеграцията и приобщаването на хора с увреждания чрез обединен баскетбол, което заема централно място в научно-преподавателската дейност на кандидата, откликвайки на тенденцията за развитие на адаптираната физическа активност и спорта за хора с увреждания.

Установени са 27 цитирания в международни и национални източници, от които 7 в индексирани в Web of Science и Scopus, три цитирания в монографии. Представени са шест научни и научно-образователни проекта.

Всички представени от кандидата публикации, самостоятелни и в съавторство са разработени на ясен и логичен научен стил. В тях се демонстрират уменията на кандидата да интерпретира получените данни на базата на неговата теоретична подготовка и практически опит.

Заклучение

На базата на констатациите свързани с изследователската, публикационната, преподавателската, практическа и обществена дейност на доц. Мариана Борукова дн и изпълнението на посочените в рецензията количествени и качествени показатели, показват пълно съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и на допълнителните изисквания на НСА „Васил Левски” по реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности”. Това ми дава основания да изразя своето положително отношение по представения конкурс и да предложа на уважаемите членове на научното жури да подкрепят кандидатурата на доц. Мариана Борукова в избирането и на академичната длъжност „професор“ в НСА „Васил Левски” в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.6. Спорт, специалност „Спорт“ (Баскетбол) за нуждите на катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал”

08.02.2026 г.

Член на журито : .....

София

(проф. Цанко Цанков, доктор

REVIEW

By Professor Tsanko Angelov Tsankov, PhD,

Member of the Scientific Jury, in accordance to the Order of the Rector of NSA “Vasil Levski” Nr. ZP-1277/04.12.2025 for a competition for acquiring the academic position of Professor in the field of higher education 7. Healthcare and sports, professional direction 7.6. Sports, specialty “Sports” (Basketball) for the needs of the Department of “Basketball, Volleyball, Handball”.

Information about the competition

The competition was announced in the State Gazette issue 96 from 11.11.2025, page 232. In the announced competition for filling in the academic position of Professor, only one candidate participated – Associate Professor Mariana Aleksieva Borukova, PhD, a lecturer at the Department “Basketball, Volleyball, Handball”.

Biographical Information, Teaching, and Public Activities of the Candidate in the Competition

The sole candidate in the announced competition is Associate Professor Mariana Aleksieva Borukova, PhD, a lecturer at the Department of “Basketball, Volleyball, Handball” at NSA “Vasil Levski”. The documentation submitted for participation in the competition complies with the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, it’s implementing regulations, and the regulations for occupying academic positions at NSA “Vasil Levski” and is very well-equipped.

Associate Professor Mariana Borukova has a rich sports career. She was a professional basketball player in several clubs in Bulgaria and abroad, where she won top rankings. During these years, she was part of the National Teams for youth and women. She graduated from NSA “Vasil Levski” with a specialization in basketball coaching in 2006 and obtained a Master’s degree in “Sports Management” the following year. From 2008 to 2014, she was a regular doctoral student at the Department of “Basketball, Volleyball, Handball” and also served as a

part-time lecturer in Statistics at the Department of “Theory of Sport”. Since July 3, 2014, she has been a Senior Assistant Professor of basketball at the Department of “Basketball, Volleyball, Handball”; since 2019, she has been an Associate Professor. In 2022, she was awarded the scientific degree of “Doctor of Sciences” (PhD) after defending her dissertation on the topic “Comprehensive System for Controlling Physical Development and Specific Work Capacity of Young Basketball Players”. She conducts practical and theoretical classes with students in regular and part-time programs at the faculties of “Sport” and “Pedagogy” and is the leading instructor for students majoring in basketball. She also teaches in four master’s programs: “Sports for High Achievements”; “Physical Education and Sports”; “Sports, Fitness, Health”, and “APAS”; participates in creating the module “Adapted Basketball – Wheelchair Basketball, Unified Basketball” within the master’s program “Adapted Physical Activity and Sports” (APAS); participates in creating the module “Scouting” within the master’s program “Pedagogy of Physical Education Training” at Veliko Tarnovo University “St. St. Cyril and Methodius”. She is the head of a coaching course specializing in “Basketball”, which takes place at the Center for Postgraduate Qualification at NSA “Vasil Levski”. She is the scientific supervisor of two doctoral students who have successfully defended their dissertations in the ESS “Doctor”, one at NSA “Vasil Levski” and one at Shumen University “Bishop Konstantin Preslavski”. Currently, she supervises two doctoral students in regular training, one at NSA “Vasil Levski” and one at Veliko Tarnovo University “St. St. Cyril and Methodius”. Under her guidance, five bachelor’s theses and one master’s thesis have been completed. All scientific works are thematically related to the candidate’s research interests in the area of physical development and the specifics of management and control when working with young basketball players. She speaks and writes fluently in French, English, and Slovak languages.

The candidate's public sports activities are impressive, with active publication activity. She is:

President of the Bulgarian Association of Sports for Students (BASS),
a member of the Board of Directors of the European School Sports Federation (ESSF),
a member of the International School Sports Federation (ISSF),
coordinates the participation of Bulgarian teams in World and European championships,
Responsible editor of the scientific journal “Yearbook of NSA “Vasil Levski”.

Member of the editorial board of the international journal of NSA “Vasil Levski” – “Journal of Applied Sports Sciences”.

Member of the coaching commission at the Bulgarian Basketball Federation.

Summary of Quantitative Scientometric Indicators

The results presented by Assoc. Prof. Borukova fully meet and exceed the minimum national requirements and those of NSA “Vasil Levski” for acquiring scientific degrees and occupying academic positions in the field of healthcare and sports, professional strand 7.6. Sports. The total number of points across all indicators is 1581. The registered points are distributed as follows:

Group A: 50 (50) Dissertation for awarding an educational and scientific degree “Doctor”.

Group B: 100 Dissertation for awarding a scientific degree “Doctor of Sciences”.

Group C: 100 (100) Monograph.

Group D: 641 (200) Articles and reports published in non-refereed journals or edited collective volumes.

Group E: Citations 220 (100).

Group F: Participation in national or educational projects and awards from national sports competitions - 470 (180).

Characterization of the Presented Scientific Works and Publications

The scientific output with which Mariana Borukova participates in the competition for the position of Professor consists of 22 scientific publications.

- **Monographic Work - 1 Volume**

The monograph represents a study of the theoretical-methodological and applied-experimental aspects of unified (standardized) basketball, a key element of the Special Olympics movement. The role of sport as a tool for social inclusion, improving physical capacity, and building sustainable relationships between athletes (individuals with special educational needs) and partners (individuals without disabilities) is analyzed. Central to the work is monitoring heart rate as a marker of functional status. Parameters such as HRrest, HRaverage, and HRmax, as well as %HRaverage and %HRmax of athletes in training and competition conditions were examined. It was found that the competitive intensity in unified basketball is extremely high and close to standard basketball play, requiring precise individual planning. A key element is the “Principle of Meaningful Involvement” (POMI), which directly

influences cardio-respiratory load, with more active involvement of athletes leading to higher values of HRmax.

- Abstract and Scientific Publication of Doctoral Dissertation for Awarding the Scientific Degree “Doctor of Sciences”

An analysis of existing systems for controlling and evaluating physical development and specific work capacity in young basketball players was conducted. A test battery and scientifically verified system for managing the training process and establishing the current state of the studied group of basketball players were created. The system was applied by the Bulgarian Basketball Federation for one sports season, but as the author notes, there are still no established normative documents for its mandatory application.

- E-Textbook “Sports Games as a Means for Sports, Fitness, and Health”
- Teaching Aid “Minibasketball - 55 Fun Games”

The teaching aid includes a study of the role of minibasketball in early physical and personal development of children aged 6-12 years and outlines specific methodological approaches. Fifty-five specialized games are proposed, covering the main technical elements of basketball. The methodological approach aims to make learning accessible and enjoyable through the constant introduction of new motor activities.

- Articles and reports published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes - 17 Pieces

Of the presented publications, 14 are published in English in Switzerland, Croatia, Montenegro, and Bulgaria. Twelve are indexed in Web of Science and two in Scopus. Two publications are indexed in both platforms. There are seven independent articles and ten co-authored, of which eight are as the first author and two as the second author. In co-authored publications, the candidate plays a major role in coordination, conducting, data processing, and descriptive parts. This is evidenced by the thematic focus of the publications.

The main directions in the candidate’s research and proposed scientific developments can be united in the following areas:

Management and control of sports preparedness in basketball,

Research on physical activity and capacity and their role in optimizing health status for improving quality of life and future sports realization,

Research and analysis of the genesis and evolution of women’s basketball globally,

Research on integration and inclusion of people with disabilities through unified basketball, which occupies a central place in the candidate's scientific-teaching activities, responding to the trend of developing adapted physical activity and sports for people with disabilities.

27 citations have been established in international and national sources, including 7 indexed in Web of Science and Scopus, and three in monographs. Six scientific and educational projects are presented.

All publications presented by the candidate, whether independent or co-authored, are developed in a clear and logical scientific style. They demonstrate the candidate's ability to interpret data based on theoretical preparation and practical experience.

Conclusion

Based on the findings related to the research, publications, teaching, practical and public activities of Assoc. Prof. Mariana Borukova, PhD, and the fulfillment of the quantitative and qualitative indicators specified in the review, it shows full compliance with the requirements of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria (LDASRB) and the additional requirements of NSA "Vasil Levski" for acquiring scientific degrees and occupying academic positions. This gives me grounds to express my positive assessment of the presented competition application, and to propose to the esteemed members of the Scientific Jury to support the candidacy of Assoc. Prof. Mariana Borukova for the academic position of Professor at NSA "Vasil Levski" in the field of higher education 7. Healthcare and Sports, Professional Direction 7.6. Sports, Specialty "Sports" (Basketball) for the needs of the Department of "Basketball, Volleyball, Handball".

08.02.2026

Member of the Jury: .....

Sofia

(Professor Tsanko Tsankov, PhD)